

Od składu soli do Muzeum Těšínska

W zbiorach Muzeum Śląska Cieszyńskiego znajduje się jedna z najstarszych fotografii lewobrzeżnej części naszego miasta (dziś to Czeski Cieszyn), które nosiło wówczas nazwę Teschen. Fotografię wykonał w roku 1880 Richard Jastrzembski, którego atelier mieściło się przy ul. ks. Prutka (dziś Wyższa Brama).

Akcentem pierwszego planu tej panoramy są dwie budowle należące do Komory Cieszyńskiej (w Al. T.G. Masaryka). Dalej rysuje się po skosie zarys zabudowy Sakskiej Kępy (dziś ul. Głównej), choć – uważa! – na jej początku, czyli z lewej strony fotografii nie ma jeszcze w ogóle drukarni Prochasków! Ulica w końcu dochodzi do rozwidlenia, a każdą z trzech dróg od niego biegnących wyznaczają rzędy topoli. Podążając w lewą stronę kierujemy się na Jabłonków, mijając dworzec kolejowy, ale ten pierwotny, który znajdował się przy tejże ul. Jabłonkowskiej (czyli po przeciwnej stronie torów niż dziś). Przedłużeniem ul. Głównej jest aleja topolowa biegnąca do Frydku. W widłach tych dwóch ulic widzimy już zabudowania fabryki mebli giętych Jakoba i Josefa Kohnów. Z kolei w prawo biegnie droga w kierunku Frysztatu. I ta część widoku kryje za drzewami wielki, dwuspadowy dach, o połaciach skąpanych w słońcu, tuż przy prawej krawędzi fotografii, w połowie jej wysokości. Co krył ten dach?

Jak pisze prof. Janusz Spyra: „Habsburgowie, mając dostęp do soli z Gmündu, a potem z Maramurosz na Węgrzech, blokowali import tańszej soli z Wieliczki, a w 1657 roku, kiedy objęli żupy wielkie tytułem zastawu, zakazali bezpośredniego zakupu soli przez śląskich kupców. Efektem był powszechny przemysł soli przez Śląsk Cieszyński na Morawy, trwający także w XVIII w., chociaż Karol VI uznał to za przestępstwo zagrożone gardłem.” Dopiero po włączeniu Galicji do austriackiego systemu celnego w 1784 roku galicyjską sól

Lewobrzeżna część miasta, fot. Richard Jastrzembski, 1880

sprzedawały cesarskie składy w Bielsku i Cieszynie. Ten ostatni krył się niegdyś pod wspomnianym dachem.

W cieszyńskich magazynach soli urządzono swego czasu bal! Towarzyszył on obradom kongresu pokojowego kończącego tzw. wojnę o sukcesję bawarską, zakończonym podpisaniem traktatu zwanego Pokojem Cieszyńskim. Odbył się, jak pisał późniejszy burmistrz Cieszyna, Aloys Kaufmann, 2 maja 1779 roku właśnie w magazynach soli na Kamieńcu. Był to ów słynny bal, na którym i te szlachetnie urodzone niewiasty, i cieszyńskie mieszczyki, wystąpiły w nakryciach głowy i sukniach sprowadzonych z Wiednia! Choć, jak wspomina kronikarz, ich mężowie i ojcowie nie przyjęli tych nowinek z entuzjazmem... Motyw balu w magazynach soli spektakularnie zaistniał w przedstawieniu Renaty Putzlacher „Těšínské nebo – Cieszyńskie nebo”, oparty na kanwie piosenki „Maškarní ples” Jaromíra Nohavicy.

Tymczasem częste wylewy Olzy, której wody wdzierały się na Kamieniec pod mo-

stem zalewowym i docierały aż do owych magazynów, doprowadziły do decyzji o ich przeniesieniu w roku 1796. W tym celu zakupione zostały dwa budynki na Górnym Przedmieściu, a prowadząca do nich ulica z czasem nazwana została Solną.

Dawny skład na Kamieńcu został zamieniony na magazyny wojskowe. Służył też kwaterunkowi oddziałów wojskowych, m.in. w 1801 roku kwaterował tu 56 pułk piechoty hrabiego Colloredo.

Po południu 27 maja 1891 w magazynie uderzył piorun, wywołując pożar, który strawił całą budowlę. Ochotniczej straży ogniowej, która od dwóch dekad już wówczas w Cieszynie działała, udało się powstrzymać pożogę zagrażającą sąsiednim zabudowaniom. Rok później na miejscu spalonego składu rozpoczęto budowę 6-klasowej „podwójnej” szkoły ludowej (elementarnej), czyli Doppel-Volksschule: budowla, złożona z dwóch identycznych części posiadała dwa wejścia – jedno dla chłopców, drugie dla dziewczynek. Na projekcie widnieje podpis ówczesnego miejskiego architekta, Markusa Dalfa.

Od kilku lat w dawnym gmachu szkolnym, przypisanym do Al. T.G. Masaryka, mieszczą się biura i magazyny Muzeum Těšínska w Czeskim Cieszynie. ◆

IRENA FRENCH

MUZEUM ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

Fragment planu Cieszyna z lat 90. XIX w.

(po lewej Fragment planu Cieszyna z lat 90. XIX w.; na środku przy dolnej krawędzi na prostokątnym zarysie dawnego składu soli naniesiono czarnym kolorem rzut szkoły)